

לינץ' ראשון במרדכי - (2)

"זעקי ארץ מעלילה", הכתבה של יואל מרקוס, שהחזירה את האלוף יצחק מרדכי לחיים הציבוריים
"495 ימים ויללות חי יצחק מרדכי בעולם קפקאי של מזימות, העלמת עדויות, הטעיות ושקרים שנטלו בו חלק הן זמיר והן מערכת המשפטית, שנפלו בעצמם בפח ה"פיברוק" הממלכתי, באישור ראש ממשלה בישראל;

"לא תחושת מרירות ולא רגשי נקמה, אלא כאב פנימי צורב מהסוג שקשה לבטאו במילים מלווה בימים אלה את האלוף יצחק מרדכי. 495 ימים אחרי שראש הממשלה דאז וראש השב"כ "נידבו" אותו (בלי ידיעתו) לככב כקורבן בעלילת דם שלא הייתה דוגמתה בישראל, יש לו הרבה על ליבו. אך קשה לו לדבר, וגם איננו מדבר, על הלילות שבהם שנתו נדדה ועל העולם הקפקאי של מזימות ושקרים, הזר לו לחלוטין, שלתוכו נקלע באישור הסמכות העליונה של המדינה.

"קשה להבין, ומן הסתם הוא מתפלא בעצמו, מנין שאב את תעצומות הנפש לעמוד בכל מה שעבר עליו. להמשיך, לא ליפול ולא להישבר. התחושה שהכול מצביעים עליו כעל רוצח בדם קר של מחבלים שנפלו בשבי, ולדעת בוודאות שידיו לא שפכו את הדם הזה, הייתה קשה מנשוא. אחרי 24 שנות שירות בצה"ל שבהן השתתף ברוב הקרבות שידעה הארץ בעשרים השנים האחרונות, לא חשב שהוא ראוי לגורל כזה.

"אחד הרגעים הקשים יותר היה לדבר פנים אל פנים עם שני ילדיו עופר (אז בן 12) ושגית (אז בת 15) ולהסביר להם את הגהנום הצפוי להם. כשנודע לו שהשבועון "כותרת ראשית" חושף את שמו (לימים יהיה שבועון זה המוביל בהכפשת שמו), לקח את בנו ונסע לקיבוץ סאסא, שם נמצאת בתו, והכין אותם לתקופה הקשה העומדת לפניהם. יצביעו עליהם, יתלחשו מאחורי גבם, אבל, כך אמר להם, הוא יודע שהאמת לצידו. הוא סיפר להם שבמגע הקצר שהיה לו עם המחבלים מיד אחרי ההסתערות, לא הרג אותם. לא היה לו ספק שהמכות וסוג המכות שהנחית עליהם כדי להוציא מהם מידע חיוני - אם מטען הנפץ באוטובוס ממולכד - לא היו קטלניים. אילו רצה להרגם, יכול היה לעשות זאת בעת ההסתערות על האוטובוס, במקום להורות על הפסקת אש.

לאחר מעשה קל היה לדבר על מחבלים "ובבנים ומבולבלים". אך באותם רגעים, כאשר מאות אנשים הסתובבו ליד האוטובוס, דאגתו המיידית הייתה למנוע התפוצצות ואסון כבד. הוא לא שכח את הפיגוע במישור החוף בה עשרות מצאו את מותם בעת חטיפת האוטובוס. הוא היה שם. לאחר שאחד משני המחבלים גילה שהמטען אינו ממולכד (אחר כך התברר שגם אינו פועל), התפנה לתדרך את הרמטכ"ל ואת שר הביטחון. כל מגע-התחקיר שלו עם המחבלים ארך בין שתיים לשלוש דקות. לאחר מכן לא ראה אותם עוד. גורלם אחרי לכידתם כבר לא היה בתחומו. למחרת, בליל שבת, התקשר לביתו עיתונאי ושאל "מה קרה למחבלים?" הוא לא ידע להשיב, גם לא ידע שבאותו רגע החל הסייט האישי שלו.

כשהחלה ועדת זורע בעבודתה, התייצב בפניה בלי עורך דין. לא היה לו חשד קל שבקלים בפני מה הוא עתיד לעמוד. אלוף זורע שאל אותו אם הוא בטוח שאינו רוצה בעורך דין. ואז, כש"הרביצו" בו צרור של שאלות, החל לחוש שמשוהו אינו מסתדר. כשהשיח את חששותיו באוזני ידידים, אמרו לו "מה אתה דואג?" הרי כשעזבת את השטח בהליקופטר הם היו בחיים. כולם ראו אותם."

אולם מיום ליום הרגיש כי מתרחשים דברים לא מובנים. לימים התגבשה אצלו התחושה, שהולכת ומתייצבת נגדו מערכת עדויות מתואמות של מערכת השב"כ המגוננת על עצמה. העדויות התנקזו כולן לעברו. הוא היה מטרה קלה וחשופה. הוא צולם מכל הצדדים עם אקדח בידו. אט אט חדרה להכרתו העובדה, שנעשה ניסיון להוכיח כי מכותיו המיתו את המחבלים, ולגרום לכך שיועמד לדין על הריגה.

לא הייתה זו הרגשה קלה לראות איך נפרשת הרשת. אתה מוצא פתח יציאה אחד וסוגרים עליך ברשת נוספת. ואחר כך בעוד רשת. עד שאדם מתחיל לשאול את עצמו. בעצם מי זה נגד מי? אנשים שהיו בשטח טענו שלא היו. בקשות הסעה מסוימות "נשכחו". הוא מצא את עצמו מול מערכת חברתית, ציבורית ומשפטית שלא יכול היה להבטיחה.

"קירות גבוהים שידו לא תשיג להזיזם. היה ברור שגלגלו את כל האחריות לחצרו, כדי שלא יהיה בחצרו. בשלב מסוים רצה להזמין לעדות כמה מאנשי השב"כ שנעלמו מזירת החקירות כאילו בלעה אותם האדמה. יעצו לו לא לעשות זאת. הם מקצועיים. הם מתורגלים. הם רק יחמירו את מצבו. הכל המשיך להתקד אל, דמות מפורסמת, במדי תת-אלוף, שצולמה עם אקדח ביד. השב"כ - הם לא היו. לא ראו. לא ידעו. נעלמו כליל ממוקד החקירה.

"כשוועדת זורע סיימה, מצא עצמו מול מערכת משפטית שננעלה עליו. לפני שמינה את בלטמן, דרש היועץ המשפטי יצחק זמיר מהרמטכ"ל להשעות את מרדכי מצה"ל, משום שקיימת אפשרות סבירה שיעמוד לדין על הריגה. ובצל "אפשרות" זו נאבק מרדכי במשך חודשים ארוכים (ועתה בעזרת אמנון גולדנברג) להוכיח את צדקתו. **במבט לאחור, אפשר להבין מדוע הציב עתה זמיר את הפברוק ואת העלילה על סדר היום הלאומי. שכן בבלי דעת, הוא היה שותף פעיל במערכת שניסתה להטיל את אשמת ההריגה על מרדכי. גם הוא היה קורבן הפברוק והשקר. באישור ראש הממשלה.**

"לאורך כל הדרך וגם עתה, לא פצה מרדכי את פיו. ואולי רק מפני שהמשיך לתפקד כקצ"ר עשרים שעות ביממה. שמר על שפיות דעתו, כאשר עניינו עבר לפרקליט הצבאי הראשי וזה נדרש להחליט אם מרדכי יועמד לדין על "חבלה גופנית חמורה" או על "התנהגות בלתי הולמת" - ובציבור הייתה תחושה שעצם העברת דינו לשיפוט הצבאי נועדה לטייח את אשמתו הרגיש מרדכי שהוא מתקרב לנקודה שאין ממנה חזרה. כמי שחשב לאורך כל דרכו, וגם במקרה זה, שגם במקרה זה, שהתנהגותו הייתה "סופר הולמת", ההגדרה "התנהגות לא הולמת" החשיכה עליו את עולמו.

"הוא גמר בליבו שאם לא יקבל זיכוי מוחלט, זה יהיה לדידו הסוף. כשבא להישפט אצל אלוף נאדל, ארז במכוניתו בגדים אזרחיים. אילו קיבל אפילו נזיפה סמלית היה לובש אותם, מגיש את התפטרותו לרמטכ"ל ופותח במאבק על זיכוי שמו. כמי שחשב שעשה תמיד מעל ומעבר כלוחם וכמפקד בצבא, הרגיש שלא יוכל לחיות עם כתם כזה. ב-19 באוגוסט אשתקד, 495 ימים לאחר ההסתערות, על האוטובוס בקו 300, זוכה על ידי בית הדין הצבאי. אך בפועל הסייט לא בא אל קיצו. רבים עדיין האמינו כי הפרשה טויחה וכי הוא אחראי למות שני המחבלים. את הזיכוי האמיתי קיבל לאחר התנצלות הרשמית של שר הביטחון, בעקבות התפוצצות קשר השקר בעיתונות וגילוי של זמיר כי ראש השב"כ הוא שנתן את ההוראה לחסל את המחבלים. יצחק שמיר, שנתן את האישור לפברוק לא התנצל. עתה הוא אומר שמרדכי לא היה צריך לדאוג כלל, כי לא היו מניחים שתיפול שערך משערות ראשו. ו-495 ימים של עינוי דין מה הם? שערך

מהאוזן? ואילו היה עומד לדין על הריגה - ואך כפסע היה שיקרה כך - כלום היו אז שמיר ושולם אוזרים אומץ להודות ששיקרו, זייפו, העלימו, הסתירו והעלילו? קשה להאמין שדבר כזה נופל בישראל **וראש ממשלה לשעבר ולעתיד מסוגל להכריז ברבים כי נהגו בהתאם לנורמות מקובלות**. מאימתי עלילת דם על לוחם וקצין בצה"ל, אחד מהיחידים מבני עדות המזרח שקיבלו דרגת אלוף, היה נורמה מקובלת?
זעקי ארץ מעלילה, זעקי. (יואל מרכוס, "הארץ", 20.6.1986)

"רומן סוער עם שר הביטחון" (01.02.1997); "תופעה: איציק מרדכי, שחקן חדש לחלוטין בזירה הפוליטית, הוא חביב התקשורת. מי ומה עומדים מאחורי זה - יגאל מוסקו

"עובדה: יצחק מרדכי הוא השר הכי פופולרי בממשלה. סקר שנערך עבור קול-ישראל, וניסה לפלח את האהדה אליו, גילה שקודם כל מרדכי הוא השר הכי פופולרי בקרב מצביעי פרס, ושנית, מרדכי הכי פופולרי בין מצביעי נתניהו. התקשורת, שלא נותנת רגע מנוחה לנתניהו, מנהלת רומן סוער עם שר הביטחון שלו. הכתב הצבאי מדווח מדי שבוע על מלחמה שמרדכי מנע עם הסורים. הכתב הפוליטי מספר על מרדכי האמיץ שהעז לעמוד מול אריק שרון הזועם, ומרדכי הבוגר שלא הרשה לילד נתניהו לשחק באש המתנחלים. הכתב המדיני מתמוגג מהחום שבו המיס מרדכי את מרטין אינדיק, חוסיני מובארכ ואבו-מאזן. יצחק מרדכי, שחקן חדש בממשלה ובזירה הפוליטית, נראה מועמד בטוח למרוץ לראשות הממשלה ב-2004. אולי אפילו קודם, אם נתניהו לא יתעשת.

"ההצלחה האדירה של מרדכי מסקרנת במיוחד על רקע הדימוי שהיה לו עד שנכנס לתפקיד שר הביטחון. דימוי של קצין טוב, אבל לא מספיק טוב להיות רמטכ"ל. גם לא סגן רמטכ"ל. בעצם, גם לא אלוף פיקוד הצפון, אבל כתבו שיצחק שמיר ומשה ארנס היו חייבים לו. חייל אפור שעובד קשה בשטח, ויחד עם זאת מקופח מקצועי שרגיש לכבודו. מה לו ולכיסא של יצחק רבין בקריה? גדול עליו. אפילו מסוכן. אריק שרון לעניים.

"מה חולל את המהפך? האם בגיל 53 יצחק מרדכי היה לאדם אחר, או שמא כל התקשורת הישראלית כושפה בלהטוטיו של אשף יחסי-ציבור שעומד מאחורי שר הביטחון? ואולי דווקא הדימוי הקודם היה זיוף זול שקנתה העיתונות מיריביו של מרדכי בצבא?"

"החשיפה התקשורתית הראשונה של יצחק מרדכי הייתה לפני 22 שנה, לאחר שהוענק לו עיטור העוז על תפקודו בקרב החווה הסינית במלחמת יום כיפור. "אסור לקבל מהמדינה, צריך רק לתת", אמר אז מרדכי לדב גולדשטיין מ"מעריב". בתנועת בני-עקיבא שיכפלו את הראיון הזה, ועד היום מציגים אותו המדריכים לחניכיהם כמופת למצופה מהם. לפני חודש נמצא עותק של הראיון, מקופל בתוך ארנק של חייל שנהרג בלבנון.

"במשך השנים התבטא מרדכי בפומבי לא מעט פעמים, בסגנון שאינו רחוק מהראיון שנתן ל"מעריב". הזדמן לי פעם לשמוע עורך בטלוויזיה מלגלג על הכתב שלו בצפון, שהציע לו ראיון עם אלוף הפיקוד מרדכי עקב מתיחות בגבול לבנון. "תודה רבה", אמר העורך, "סיסמאות ריקות אני יכול לחבר בעצמי". עורך "מעריב", יעקב ארז, ליווה את מרדכי ככתב צבאי שנים רבות. הוא גם חבר

אישי שלו. "ההתבטאויות הציוניות שלו", אומר ארז, "נשמעו כהכרזות שאין מאחוריהן דבר. פלקטים. אבל זו האמת שלו עד היום".

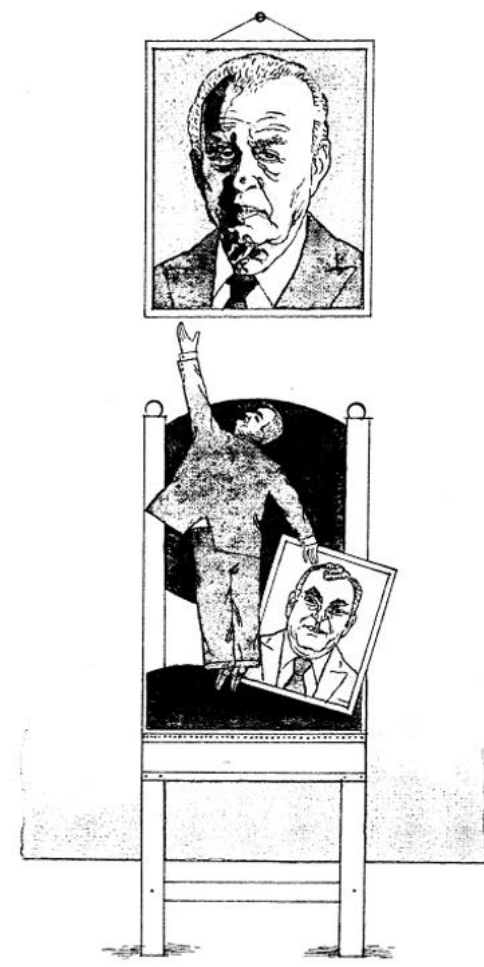
"היום לא יותר אף עורך שפוי על הזדמנות לראיין את מרדכי, לא משנה מה העיתוי ומה הנושא. ראשית, כי הוא שר הביטחון. שנית, כי העם אוהב את שר הביטחון שלו, ושלישית, כי מרדכי בכל זאת קצת יותר משוחרר מאז שהמיר את המדים בחליפה. אחרי שאמר שלא יבעיר את המזרח התיכון בגלל חירבה בחברון, מקווה כל מראיין שמרדכי יזרוק גם לו עצם.

"יצחק מרדכי הגיע לצנחנים מהנדסה קרבית, משיכון עולים בטבריה, ממעברת שער העלייה, מכורדיסטאן. למה זה משמעותי? כי מול שכבת המפקדים בני דורו, האשכנזים יוצאי הקיבוץ או הפנימייה הצבאית (אז עדיין חממה אליטיסטית), הוא היה חריג. אמנון ליפקין, מתן וילנאי, יורם יאיר ודורון רובין היו היפים והמבטיחים. תמיד אמרו מסביבם שהם מבריקים ושיגיעו רחוק. מרדכי לא השתייך למשפחת האצולה הזאת. שום דבר לא בא לו בקלות. רצה לפקד על הסיירת, ונתנו לו את פלוגת ההנדסה. רצה את פיקוד צפון, והעבירו אותו קודם דרך שני פיקודים נגועי אינתיפאדה. כמו רפאל איתן בשעתו, בכל תפקיד שאליו הגיע מתפקיד מח"ט ומעלה, אמרו שהנה זה תפקידו האחרון.

"במבצע ליטני כמח"ט ובמלחמת לבנון כמפקד אוגדה, מרדכי עשה את המוטל עליו בהצלחה. לא הסתבך בפשלה ולא התבלט במידה שמשכה את התקשורת. בקרב פקודיו הוא זכה תמיד להערכה רבה בזכות הדוגמה האישית והאכפתיות לחייליו. בזמן שכל מג"ד התנחל בוילה שבעליה הלבנונים ברחו או הוברחו, האוגדנר מרדכי מיקם את החפ"ק שלו באוהל, כפי שהורה לכל המפקדים הכפופים לו. הוא גם התהלך כל העת באפוד. מפקדים בכירים ועיתונאים ציניקנים חייכו מאחורי גבו, אבל החיילים מעריכים וזוכרים דברים כאלה. הם גם מספרים את זה לחברים ולמשפחה בבית. במשך 33 שנות שירותו בצה"ל עברו תחת פיקודו של מרדכי אלפי חיילים. בדרך הארוכה מקרבות סיני ועד מטעני הצד של לבנון נפלו גם הרבה הרוגים. מרדכי שומר על קשר חם עם המשפחות השכולות.

"האכפתיות והדאגה האמיתית של מרדכי לחייליו ולמשפחות השכולות יצרו במשך השנים, כתופעת לוואי, בסיס איתן של תמיכה ואהדה ציבורית אליו, בסיס שאינו תלוי כלל בתקשורת. בכתבות הדיוקן שהתפרסמו עליו הוזכר תמיד יחסו למשפחות השכולות, אבל התקשורת לא הייתה מודעת לעוצמת האהדה אליו עד שזו קיבלה ביטוי בפריימריז של הליכוד.

"החשיפה התקשורתית הגדולה של מרדכי הייתה בפרשת קו 300, כשהיה קצין חי"ר וצנחנים ראשי. הוא צולם ליד האוטובוס עם אקדח בידו, מוביל את אחד משני המחבלים. ההמשך ידוע, וסופר מחדש לאחרונה בסדרת הטלוויזיה של הערוץ הראשון: השב"כ הפיל עליו את האחריות להריגת המחבלים. מרדכי הודה שהכה אותם כדי לחקור אם הניחו מלכודים שלא נתגלו. העיתונאי נחום ברנע, שהיה נוכח במקום האירוע, הוביל כעורך השבועון "כותרת ראשית" את התביעה העיתונאית להעמידו לדין. 495 יום לאחר ההסתערות על האוטובוס זיכה האלוף חיים נאדל את מרדכי מאשמה. בעיתונות נותר הרושם שהפרשה טויחה. לרוב הציבור, כפי שלמדנו רק לאחרונה מסקרים שהתפרסמו בעקבות סדרת הטלוויזיה, באמת לא היה אכפת.

איור: דייס גרבו

"הרמטכ"ל דאז, משה לוי, שלאורך כל הפרשה היה בין הבודדים שהאמינו למרדכי, יזם פגישה בינו ובין יואל מרקוס מ"הארץ". מרדכי, שביקש שדבריו לא יובאו כציטוט ישיר מפיו, דיבר על הסבל שעברו הוא ומשפחתו בעקבות עינוי הדין. "זעקי ארץ מעלילה", קראה כותרת המאמר שפרסם מרקוס, וסימנה תפנית של 180 מעלות ביחס אל מרדכי. מנאשם בלינץ' אכזרי הוא הפך לדריפוס המודרני של ישראל. "איציק מרדכי, סליחה", כתב יוסי שריד שבוע לאחר מכן ב"הארץ", והתנצל על תביעתו שהצבא יעניש את מרדכי.

"בפרשת קו 300 למד מרדכי, על בשרו, את עוצמתה של התקשורת. למרות זאת הוא לא חשף מעולם את גרסתו המלאה לפרשה. לא יצא בפומבי נגד השב"כ וראשו, אברהם שלום, לא נגד הדרג הפוליטי שהפקיר אותו, בתוכו

שמיר ופרס, ולא קונן בראיונות, גם אחרי שפשט את מדיו, על אותם מפקדים בכירים בצבא שהפנו לו עורף בתקופה הקשה. לא משנה איזו עמדת כוח תופס מרדכי, הוא עדיין נתפס כקורבן שהדרג הפוליטי, הצבאי, התקשורת והחברה הישראלית בכלל חבים לו חוב מוסרי. גם תחושת אשמה על העוול, גם תודה על השתיקה.

"יואל מרקוס מאמין שהמאמר שלו הביא למרדכי את תפקיד אלוף פיקוד הדרום. כשהיה בתפקיד הזה פרצה האינתיפאדה. מרדכי יצא מעזה עם דימוי של מפקד נחוש שהצליח להנמיך למינימום את אש ההתקוממות ברצועה. הוא המשיך לפיקוד מרכז, במקום עמרו מצנע שפרש באמצע הקדנציה, לפני שעימות מקרי מול ילדים ידביק לו פרשייה שתכתים אותו לשארית חייו. רק כשהיה מרדכי בפיקוד מרכז החלו לצאת החוצה סיפורים מביכים מעזה, ששיאם בעדותו של אל"מ יעקב עמר, במשפט גבעתי ב'. על-פי העדויות, מרדכי היה מעורב בהכאת ערבים, בהעלמת עין. עשרה אלופי-משנה קמו להגנתו של מרדכי וחתמו על מכתב שמוען למפקד בתי-הדין הצבאיים, אבל, בעצם יועד לתקשורת. המכתב, שייחס לעמר מניעים אישיים, נוסח על-ידי עו"ד דרור חוטר-ישי, מחבריו הקרובים של מרדכי.

"הפצ"ר אילן שיף, שבדק את העדויות, החליט לא להגיש נגד מרדכי כתב אישום, אבל הדימוי של מרדכי כבר ניזוק. **הסיפורים מעזה התחברו לסיפור המכות מקו 300, לתמונה עם האקדח, למראה הפיזי של אדם כבד. הצטיירה תמונה של אלוף כוחני, נוטה לאלימות. ארבע שנים לאחר "זעקי ארץ מעלילה" השתחררה העיתונות מרגשי האשם וחזרה לטפל במרדכי, בהחלט לא בכפפות של משי. נעמי לויצקי ב"חדשות" פרסמה את הפרופיל הארסי ביותר על יצחק מרדכי. מתקשה בחשיבה אנליטית, כתבה עליו, לא מתוחכם, ולעתים אימפולסיבי. מפקד שרואה את העצים אך מתקשה לראות את היער. נטול הומור ומתייחס אל עצמו ברצינות מופלגת. שולט בפיקוד כמו שעריץ שולט בנתיניו.**

"מעבר לאיכות תפקודו כאלוף פיקוד, מרדכי תרם תרומה לא מבוטלת להשחרת דימויו על-ידי שורה ארוכה של עימותים מיותרים עם התקשורת ועם דובר צה"ל. כתבים צבאיים שכתבו עליו שבחים זכו לטוס עימו במסוק. כתבים שהעזו לבקר אותו הוחרמו, לא הוזמנו לאירועים ולא נמסר להם מידע שנמסר לעיתונאים אחרים. לא מעט עיתונאים מצאו עצמם תקועים באחת הכניסות לגדה, מצוידים באישור דובר צה"ל, אבל נבלמים על-ידי מרדכי. אצלי בשטח, קבע, אני המחליט מי נכנס ולאן. דובר צה"ל נחמן שי, בגיבוי הרמטכ"ל דן שומרון, החליט לבטל את דוברי הפיקודים שהפכו ליחצנים של האלופים, ולמנות במקומם נציג בכל פיקוד, קצין זוטר, שיהיה כפוף לדובר צה"ל. מרדכי סירב למלא אחר ההחלטה והשאיר בתפקידה את הדוברת שלו, סא"ל עפרה פרויס. גורמים בצה"ל הדליפו לעיתונות שכבר בפיקוד דרום מרדכי לא העביר תמונת מצב אמינה על המתרחש, כדי להציג הצלחה בטיפול באינתיפאדה מול הפיקוד האחר. כתבו עליו שלדובר צה"ל הקפיד לדווח רק אחרי מהדורת "מבט", ושהורה לקציניו לדווח לו רק על פלסטינים שאושפזו ל-24 שעות לפחות, כך שפצועי מכות קלים יותר לא נמנו כנפגעים.

"באוגוסט '89 נחטף בגדה סוחר תכשיטים מבת-ים, שאול משעניה. מרדכי אסף את משעניה הישר מהבור שבו נמצא ומיהר להטיס אותו למסיבת עיתונאים במפקדת צה"ל בטול-כרם. עוד לפני מסיבת העיתונאים טלפן מרדכי לגל"צ כדי

להעניק לתחנה את הראיון הראשון עם החטוף ועם מושיעו. המבזקן התורן היה מילואימניק בשם שמואל טל, אז כתב צבאי בעיתון "חדשות" ובין הכתבים המוחרמים על-ידי אלוף הפיקוד. מרדכי טרק את הטלפון והעניק את הראיון הבלעדי לקול-ישראל.

"לקראת סוף הקדנציה של מרדכי בפיקוד מרכז חדר צעיר ירדני בן 17 למוצב בבקעה והרג חייל. הרמטכ"ל דן שומרון העיר למרדכי על המחדל. בין מרדכי לשומרון הייתה מערכת יחסים עכורה שראשיתה בפרשת קו 300, כששומרון היה מפקד המפח"ש. מרדכי לא סלח לשומרון שהפנה לו עורף. הוא פעל למניעת מינוי כרמטכ"ל ואף הגיש מכתב התפטרות מהצבא, ואחר-כך חזר בו. מרדכי הוציא הודעה חסרת תקדים לתקשורת, שהוא אינו מקבל את הערת הרמטכ"ל. גדעון סאמט כתב בעקבות המקרה מאמר חריף ב"הארץ" נגד מרדכי. קצין שאינו שולט בעצמו, אימפולסיבי, לעתים אפילו אלים, כתב סאמט.

"התכונות שסאמט ייחס למרדכי הפוכות לגמרי ממה שמייחסת לו העיתונות כיום. אימפולסיבי? כל פרשן ובעל טור משבח את קור הרוח, הזהירות והאחריות הרבה שבהם מנהל מרדכי את ענייני הביטחון. אלכס פישמן, פרשן צבאי ב"ידיעות": "לא הפתיע אותי שמרדכי לא פועל בהתלהמות, כי כאלוף פיקוד צפון הוא היה מאוד זהיר, עבד כל הזמן עם ברקס וקלאץ'. אי-אפשר להצביע על כישלון שלו באיזשהו תפקיד. אם הוא היה אפור ובינוני הוא לא היה מקבל שלושה פיקודים. הסטיגמה שהלכה איתו הייתה בתקשורת, לא בצבא. נוצר לו דימוי אלים, כי הפעם הראשונה שנחשף באמת לציבור הייתה על הרקע הבעייתי של קו 300. תוסיף לזה את האלמנט שהוא כורדי, ויש לנו חברה גזענית, ולכן גם היה לו דימוי של אדם לא משכיל. הוא משכיל בדיוק כמו אמנון שחק מבחינת מה שהוא למד. זה עניין של עוול בדימוי".

"במרץ '91 קיבל מרדכי את פיקוד הצפון בניגוד לרצונם של הרמטכ"ל היוצא שומרון והרמטכ"ל הנכנס ברק. הייתה לו הבטחה קודמת מיצחק רבין בזכות העובדה שהסכים ללכת לפיקוד המרכז בתקופת האינתיפאדה, אחרי כשהיה אלוף פיקוד הדרום. הייתה לו מחויבות של שמיר וארנס, שהיו אז בשלטון, בגלל פרשת קו 300, והייתה לו אהדת תושבי הצפון, שלא התרשמו מהעיתונות הפושרת שקיבל. ראשי המועצות, שהכירו אותו מהתקופה שהיה מפקד אוגדה, סיינו לו בעבודת השדולה למען מינויו. משהתקבלה ההחלטה אמר ראש מועצת מגדל-העמק, ח"כ שאול עמור: "אני מאוד שמח שהמערכת הצבאית התפכחה בדקה התשעים ומינתה קצין מנוסה, עתיר קרבות". בתפקיד אלוף פיקוד הצפון התחבב מרדכי עוד יותר על תושבי האזור. ציפו שיקבע את ביתו בטבריה, אבל מרדכי בחר להעביר את משפחתו לסאסא, קיבוץ מרוחק בטווח הקטיושות. בכל סיור על הגבול הקפיד להיכנס גם ליישובים ולהציע את עזרת הפיקוד בבעיות שונות.

"במאבקו של מרדכי על תפקיד סגן הרמטכ"ל נטתה התקשורת לטובת מתן וילנאי. כשלא קיבל את התפקיד פרש מרדכי מהצבא. העיתונאים, שידעו היטב שהוא חש פגוע מרבין ומשחק, ניסו במשך חודשים להוציא אותו למתקפת מלים שתאפיל על מתקפות אלופים שפרשו מאונס לפניו, כמו יוסי פלד ודורון רובין, שהשתלחו באהוד ברק ובחבריהם לשעבר לשולחן המטכ"ל. מרדכי, כמו בפרשת קו 300, בחר לשתוק.

"מן המפורסמות היא שמרדכי ניהל מגעים עם מפלגת העבודה. עוד כשהיה אלוף פיקוד המרכז רצה לרוץ לראשות עיריית ירושלים מטעם העבודה. לטענת מקורביו, רבין השאיר אותו בצבא עם הבטחה לתפקיד סגן הרמטכ"ל. אחר-כך הציע לו שחל להיות מפכ"ל, אבל רבין פיתה אותו פעם נוספת להישאר. אחרי

רצח רבין ביקש מרדכי להתמנות לראש השב"כ, אבל פרס לא נתן לו הבטחה מפורשת שיקבל את התפקיד אחרי שיפרוש כרמי גילון, ומרדכי בחר להצטרף לליכוד. העיתונות תקפה אותו שהוא חסר השקפת עולם וטענה שהוא בחר בליכוד רק מפני שנתניהו היה מוכן לשלם לו יותר. זה לא הפריע למרדכי לקחת את המקום הראשון בפריימריז של הליכוד.

"יועץ התקשורת של מרדכי בתקופת הפריימריז היה אייל ארד, יועצו לשעבר של נתניהו. יש פרשנים פוליטיים שמרחיקים לכת ואומרים שארד המציא את נתניהו, או לפחות בנה לו את הגשר לישראליות, שנתניהו היה רחוק ממנה בגלל השנים שעשה באמריקה. ארד לא הצטרף ללשכתו של נתניהו. הוא מספר שהייתה זו החלטתו שלו, אבל יש התולים זאת בווטו שהטילה שרה נתניהו, בגלל מעורבותו של ארד בהחלטת נתניהו לרוץ לטלוויזיה ולהתמודד על הרומן שניהל עם רות בר."

"את יצחק מרדכי, איציק בפי העם, לא היה צריך ארד לחבר לישראליות. באספות הפריימריז התקבל מרדכי על-ידי חברי הליכוד בחיבוקים ובנשיקות. כשהלך בשוק הכרמל הוא לא נראה כמו אהוד ברק, צנחן בשטח אויב. בחגיגות הסהרנה של יוצאי קורדיסטאן מרדכי היה אורח הכבוד הרבה לפני שנכנס לפוליטיקה. המוצא, החום האישי ופשטות הליכותיו ודיבורו עשו אותו לנציג הבכיר של עדות המזרח בתוך הליכוד. פעם היה זה דוד לוי. למרדכי יש נכס שאין ללוי: דרגת אלוף. הפן הביטחוניסטי היה גם המרכיב שחסר לנתניהו בהסתערות על ראשות הממשלה, ולכן הצטרפותו של מרדכי הרימה את המורל בקרב פעילי הליכוד. התקשורת זיהתה את האהדה למרדכי, אבל הבינה את גודלה רק לאחר ניצחונו בפריימריז."

"כשמרדכי נכנס למשרד בקריה הייתה ציפייה דרוכה בצבא ובתקשורת. מאחר שיצא לו שם של נוקם ונוטר, חיכו כולם לראות כיצד ינהג בשחק, שלא רצה בו כסגנו, ומה יעשה לוויילנאי, שזכה בתפקיד, ושהיריבות ביניהם התחילה עוד בתקופה שמרדכי היה אלוף פיקוד המרכז ווילנאי אלוף פיקוד הדרום. ליום-יומיים אפילו היו דיווחים בעיתונות ששחק שוקל להתפטר."

"ובכן, בעניין החשבונאות מרדכי השתנה. הבין את הגישה הממלכתית המצופה ממנו בתפקיד, או הבין שאם ינסה לנהוג אחרת, יעוררו הכפופים לו מהומת אלוהים בתקשורת. הוא לא נגע ולא פגע באיש מבכירי הצבא ומשרד הביטחון. הוא העניק גיבוי מלא לאלופים כשעוזי לנדאו קרא להם שפוטים של השלטון הקודם. הוא הגן על היועץ לענייני התיישבות, נח כינרתי, כשהמתנחלים דרשו להעבירו מיד מתפקידו. התנהגותו של מרדכי בלטה במיוחד על רקע פעולותיהם של נתניהו ואביגדור ליברמן, שבשורה של מינויים כושלים החליפו כל מי שהיה בסביבה כי "אנחנו רוצים אנשים שיהיו בראש שלנו", כמו שאמר ליברמן. גם השר לביטחון פנים, אביגדור קהלני, עורר נגדו מהומה רבתי בצמרת המשטרה לאחר שלא נתן גיבוי לניצב אריה עמית בירושלים, וגם ניסה לבטל את מינויו של סנדו מזור לראש אגף החקירות בנימוק שהיה זה מחטף של השלטון הקודם."

"אחרי שהרגיע את החששות בצבא, הצליח מרדכי לבסס מעמד של שר ביטחון שהוא מעל לפוליטיקה. הוא החליט על קיום הערב של מערכת הביטחון לזכרו של רבין בהיכל-התרבות, הכריע בעד השמעת "שיר השלום" באותו אירוע, לאחר שגורמי ימין דרשו להימנע מכך. והגן על השיר גם בבג"ץ שהוגש נגדו."

"שר ביטחון בישראל נהנה תמיד ממקדם פופולריות. אולי משום שאנשים רוצים מאוד להאמין שהאיש המופקד על ביטחונם יודע מה הוא עושה והם יכולים

לישון בשקט. אולי מפני שתמונת השר יחד עם חיילים על גבעת טרשים טובה יותר מכל נאום בכנסת. איתן הבר היה דואג לכך שבכל סיור של רבין במוצב צה"ל יהיה לראשו כובע קסקט ומסביבו עשרה צלמים.

"בתקופה שלפני הבחירות שוגר פרס מדי יומיים לגבול הצפון על-ידי יועציו, שהלבישו אותו במעיל רוח כחול וענדו לצווארו משקפת גדולה. אלא שהאביזרים הללו לא נדבקו לפרס; בגלל המבטא שלו, מפני שלא שירת בצה"ל, ומפני שהיו חדשים מדי. התרגיל היה שקוף. מרדכי, לעומת זאת, היה בבעיה הפוכה. בשבוע הראשון שלו כשר ביטחון הוא צולם בלבנון כשרובה גלילון מוצלב על כתפו. הוא לא נשא את הגלילון בשביל הצלמים. הוא הסתובב כך גם כשהיה אלוף פיקוד, והוא חושב שכך ראוי גם כשמקיפות אותו פלוגה של גולני וטבעת של תריסר מאבטחים. אחרי שהעירו לו, הסכים מרדכי לוותר על הגלילון.

"מרדכי התגלה כשר המתון ביותר בממשלת נתניהו ותיפקד היטב במשברים. בהצהרותיו הפומביות ובפגישותיו עם מובארכ וערפאת, סייע להפיג את המתחים עם סוריה, מצרים והפלסטינים, שעוררו הצהרות לא אחראיות של נתניהו. במהומות המנהרה פעל נכון כשסירב לשנות את הוראות הפתיחה באש כלפי הפלסטינים ומנע הרג המוני, ומצד שני הורה להציב טנקים סביב הערים הפלסטיניות כאיום מרסן. אחרי הירי של נועם פרידמן נחת בחברון בניגוד לעצת כל יועציו, ובסדרת שיחות מהירה עם ראשי מנגנוני הביטחון הפלסטינים ועם ראש עיריית חברון מנע הידרדרות. הוא הוכיח שיקול דעת וכושר עמידה כשנמנע מפעולות דרסטיות חפוזות בעקבות הפיגוע בבית-אל, הורה על הסרת הסגר אף שזו החלטה לא פופולרית, והגן על הסכם חברון בממשלה מול אריק שרון שתקף אותו. "אני לא טירון שלך", קרא מרדכי, וזכה לכותרות ראשיות בכלי התקשורת. כל זה הביא לכך שהעיתונות מחלה למרדכי על העדר השקפת עולם פוליטית מגובשת, והיא יוצאת מגדרה בתשבחות על הפרגמטיות שלו.

"כתב המפלגות של "מעריב", מנחם רהט: "אין מנוס מהקביעה שהתקשורת משרתת את השמאל מבחינה אידיאולוגית. היא עוסקת בשטיפת מוח מתמדת שהגישה של פשרה למען השלום היא הצודקת. הקו המתון שמרדכי אימץ עשה אותו לחביב התקשורת, וכל זמן שהוא ממלא אחר ציפיות מעצבי דעת הקהל בתקשורת, זה משפיע לטובתו".

"העורך הפוליטי של ערוץ 2, גדי סוקניק: "מרדכי פשוט מתבלט לטובה בהתבטאויות שקולות, בדברים לא שנויים במחלוקת. מקפיד מאוד להגיד דברים בקונצנזוס. גם ההתבטאות שלו שעוררה סערה, שלא יבעיר את המזרח התיכון בגלל חירבה בחברון, קלעה למטרה. לכאורה זו התבטאות שפוגעת בימין, אבל למעשה הוא פגע רק במגזר מצומצם שגם כך יש לו טענות כלפיו. הוא מציג את עצמו כצוק של יציבות, סולידיות, בתוך חוסר ניסיון טוטאלי שאופף את נתניהו ואנשיו ושרים נוספים".

"אחד האנשים שמרדכי השאיר בתפקידם כשנכנס למשרד הביטחון הוא אבי בניהו, יועץ התקשורת. בתוך זמן קצר הפך בניהו ליותר מיועץ תקשורת, והוא נראה היום כאיש סודו הקרוב של מרדכי. החיבור בין השניים מפתיע בגלל הרקע של בניהו. הוא חבר קיבוץ להבות-חביבה, והיה הכתב הצבאי של "על המשמר" לפני שאהוד ברק הביא אותו ליחידת דובר צה"ל כראש ענף קישור לעיתונות (עק"ל). שלוש שנים מאוחר יותר, בהמלצת דוד עברי ואיתן הבר, מינה אותו רבין ליועץ התקשורת של שר הביטחון. ארבעה ימים אחרי כן נרצח רבין, ובניהו המשיך לעבוד עם שמעון פרס. הוא ליווה אותו במבצע ענבי-זעם ואף כתב לו כמה נאומים, אבל השפעתו הייתה קטנה בהשוואה להשפעתה של יועצת התקשורת הקרובה של ראש הממשלה, עליזה גורן.

"בניהו, שמעיד על עצמו שהפך את איתן הבר לדגם החיקוי שלו, עיצב כללים חדשים ביחסיו של מרדכי עם התקשורת. הוא שכנע אותו לסיים את שיטת ההחרמות כלפי עיתונאים. מרדכי חרק שיניים, אבל נפגש עם הפרשן אמיר אורן מ"הארץ", שהרבה לבקר אותו, ואפילו עם נחום ברנע, שאיתו יש לו חשבון ישן וכאוב מפרשת קו 300. בניהו הנהיג גם תדרכים קבועים של שר הביטחון לכתבים ולמערכות החדשות. כשועל תקשורת ותיק, מנע בניהו ממרדכי להעניק ראיונות בשלושת החודשים הראשונים לכהונתו, כדי להעלות את ערכו בשוק התקשורת. הראיונות הראשונים של מרדכי היו בעצם רק תשובות לשאלות כתבים, בתום סיורים ביחידות צה"ל. לאחרונה נדמה שנפרץ המחסום, ומרדכי נהנה למצות את האהדה התקשורתית, עד כדי כך שהופיע אצל דן שילון, רץ לכנסת להצביע על הסכם חברון, ומיהר חזרה לאולפן להמשך התוכנית. מרדכי עצמו אינו יוזם גימיקים תקשורתיים, אם כי הוא בחר את החרמון כאתר שממנו קרא לנשיא אסד לחזור למו"מ עם ישראל.

"כתבים מעידים שמרדכי ממעט מאוד להשתמש בהדלפות כמניפולציה פוליטית, אבל בניהו עושה את העבודה במקומו. בניהו למשל טרח להבליט עימותים של מרדכי עם נתניהו. פעם זו ידיעה על עימות בישיבת ממשלה, ופעם דיווח על כך שמרדכי נעדר מישיבה חשובה בגלל זעמו על חוסר הרצינות של נתניהו. הדיווחים, אומרים הכתבים, לקו בנושא הזה בהגזמה רבה. אחרי הפיגוע בבית-אל דווח בעיתונות על שיחת טלפון בין נתניהו למרדכי. על-פי הידיעה, נתניהו רצה להכריז מיד על הקמת בית-אל ב', אבל מרדכי אמר לו: לא מקימים שום התנחלות. קשה להניח שנתניהו הדליף ידיעה כזאת, המציגה אותו כרופס. בניהו דוחה את הטענה שהוא המדליף, ואומר שבכל מקרה הידיעה לא הייתה מדויקת.

"בניהו עושה עבודה טובה בהצגת מרדכי כגשר לעולם הערבי. לעומת פגישותיו של נתניהו ודוד לוי עם ערפאת ומובארכ, שהיו סגורות כמעט לחלוטין לתקשורת ולא ראינו צילומים רבים מהן, בניהו דחף לפתיחות גדולה בפגישות של מרדכי עם אותם אישים, כדי להראות את הכימיה שנוצרה ביניהם.

"ויש גם שטיקים קטנים שתורמים את תרומתם הצנועה לדימוי החיובי של השר. למשל עניין הסוכריות. מרדכי מחזיק תמיד סוכריות במכונת. בעיקר לעצמו, אבל גם למי שבסביבה. באחד הביקורים בחברון הוא חילק אותן למאבטחות של מג"ב. לא בשביל התקשורת, אלא באמת כי הוא כזה: אחד שהולך למסעדת מעורב ירושלמי וחוזר עם ארבע לאפות בשביל המגב"ניקים ששומרים על הבית שלו. בביקור השני בחברון, אחרי שדן שילון הפתיע את מרדכי בתוכנית כשהביא מאבטחת שסיפרה על הסוכריה שקיבלה מהשר החביב, הזדרז בניהו לדחוף לידו של מרדכי סוכריות כשהלה נתקל בילדים פלסטינים. לילי גלילי ראתה ודיווחה ב"הארץ", אבל היא מודה שאצל מרדכי זה לא נראה מלאכותי. בניהו יודע מה עושה כותרות, ולכן טרח לוודא שכל הכתבים בחברון יידעו שמרדכי הציע את מסוקו האישי לפינוי הפצועים הפלסטינים אחרי הירי של נועם פרידמן.

"אבי בניהו: "אני חושב שמרדכי זוכה לאשראי מהציבור בגלל כמה דברים: ראשית, האישיות שלו נחשפת לראשונה בצורה מלאה וללא מגבלות. שנית, הציבור נחשף לטיב החלטותיו בצמתים חשובים, והתרשם ששר הביטחון נוהג בשיקול דעת ובאחריות ובקור רוח ובחוכמה. שלישית, העובדה שנכנס למערכת הביטחון בדחילו ורחימו, על קצות האצבעות, כאשר הוא יודע מה הוא יודע, ויודע מה איננו יודע וצריך ללמוד. רביעית, סגנון הדיבור שלו: בגובה העיניים, עממיות בפועל. כל אלה מביאים אותו להיות חוצה מחנות".

"העיתונאי אמנון אברמוביץ': הפופולריות של מרדכי היא במונחים יחסיים. מבין השרים הביצועיים בממשלה איציק מרדכי הוא היחיד שבא מתוך המערכת, מחובר למערכת, מבין את סך כל משמעות התפקיד, התחנך ליד רבין שנים רבות, והוא אדם מאוזן ולא קיצוני. יש כאן השתקפות עיתונאית של מצב אמיתי. קורלציה בין תפקוד אמיתי ובין מעמד ציבורי ויחס תקשורתי".

"האם הפופולריות של מרדכי תחזיק מעמד לאורך זמן? אלכס פישמן: "אנשים אוהבים הצלחה, ולכן אף עיתונאי לא יוצא כיום נגדו. כל אלה שכתבו נגדו בעבר ממתנים לו בפניה, למעידה הראשונה. אין להם כרגע במה להיתפס, מה גם שעל רקע התפקוד של האחרים הוא בולט לטובה".

"בניגוד לאופן שבו סוקרת התקשורת את נתניהו, היא אינה עוסקת כמעט בחייו הפרטיים של מרדכי. פרידתו מחברתו לא הוזכרה כמעט, אולי משום שמרדכי קיבל עצה טובה, התראיין קצרות על עניין זה דווקא בעיתון "לאישה", ובכך נסגרה הפרשה, כיוון שלעיתונים האחרים כבר לא נותר הרבה מה לחדש. (יגאל מוסקו הוא חבר מערכת "כל העיר", גיליון 7, 1.2.1997)

"מרדכי ואבו מאזן מחזיקים בטיטה היכולה לסיים את המשבר" (3.6.1999);

"לשווא הפציר יצחק מרדכי בבנימין נתניהו ללכת בנתיב ההכרעות ולא בנתיב הקולות. אם יהיו הכרעות, אמר השבוע לראש הממשלה, יהיה גם רוב בכנסת. נתניהו לא שעה למרדכי וכנען בבהלה לסיעת מולדת, בעשותו כן לא הבין את מה שידע כל פוליטיקאי זוטרי: רוב הח"כים של הימין העמידו פנים שהם מעוניינים בהיתר להפיל את הממשלה בפגרה, אבל בסתר לבם קיוו כי נתניהו ידחה אותם על הסף. נסיגה בלי הצבעת אמון תאפשר להם לחזור מהחופשה הארוכה ולומר שההסכם על הנסיגה כבר מוגמר ואין טעם להפיל את הממשלה. בכל מקרה, הוא הגיע למצב הזה כשה'פעמה' כבר ממתנה על הסף. למרות המרוצים שהאכיל את שר הביטחון במהלך המשא והמתן, מחזיקים מרדכי ואבו מאזן בטיטה היכולה לסיים את המשבר בשני העניינים המרכזיים - סוגיית שלושת האחוזים ואשרור ביטול האמנה הפלשתינית.

"... נתניהו מחזיק בטיטות הסכם לנסיגה שיכולה להציל את תהליך השלום ואת ממשלתו. אם יחמיץ אותה יפגע לא רק באינטרס הלאומי. הוא עלול גם לגלות שהסכנות אורבות לו לאו דווקא מהימין הקיצוני אלא מהמרכז. "לחבר מרכז הליכוד אין סיבה לסייע בבחירות לראש ממשלה שנכשל במשימתו המדינית. נכון שמרדכי אינו קורא, אף לא ברמז, תיגר על מנהיגותו של נתניהו, אבל מנקודת ראותו של חבר מרכז הליכוד שאינו רוצה להגיע לאופוזיציה - למה בעצם שלא יקרא? (דן מרגלית, "הארץ", 3.6.1999, עמ' ב1) (מ. גבאי, "לינץ' ביצחק מרדכי", 2002, עמ' 62)

הפופולריות והאהדה חוצת המפלגות, לה זכה יצחק מרדכי, הוציאה את מנהיגי טרסט הפשע המאפיה הרוסית משלוותה. הם חששו ובצדק, שאם יצחק מרדכי יעמוד לבחירה, הוא יזכה באמונם של הישראלים, ללא הבדל מפלגה ומוצא.

אז, כאשר יצחק מרדכי שימש בתפקיד שר הביטחון, הגיעו, לדעתי, מפלגות המאפיה הרוסית להסכם, להגות את יצחק מרדכי מהתחום המדיני. אז מונתה תנ"צ מירי גולן לאסוף חומר מרשיע נגד יצחק מרדכי, ומפלגת העבודה רכשה את "פורשי הליכוד" רוני מילוא ודן מרידור, הקימו את מפלגת המרכז, והזמינו

את יצחק מרדכי לעמוד בראשה. מכאן ועד לליניץ' השני ביצחק מרדכי הדרך
הייתה סלולה.